

Rapport fra Klima21-arbeidsgruppe 2:
Innspill til prioritering av norsk forskning på
konsekvenser av klimaendringer og
klimatilpasninger

Innhold

- **Innledning**
- **Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov**
- **Organisering og finansiering**
- **Vedlegg**
- **Sluttord**

- **Innledning**

- Faglig perspektiv
- Hva har vi gjort?
- Empirisk tilfang

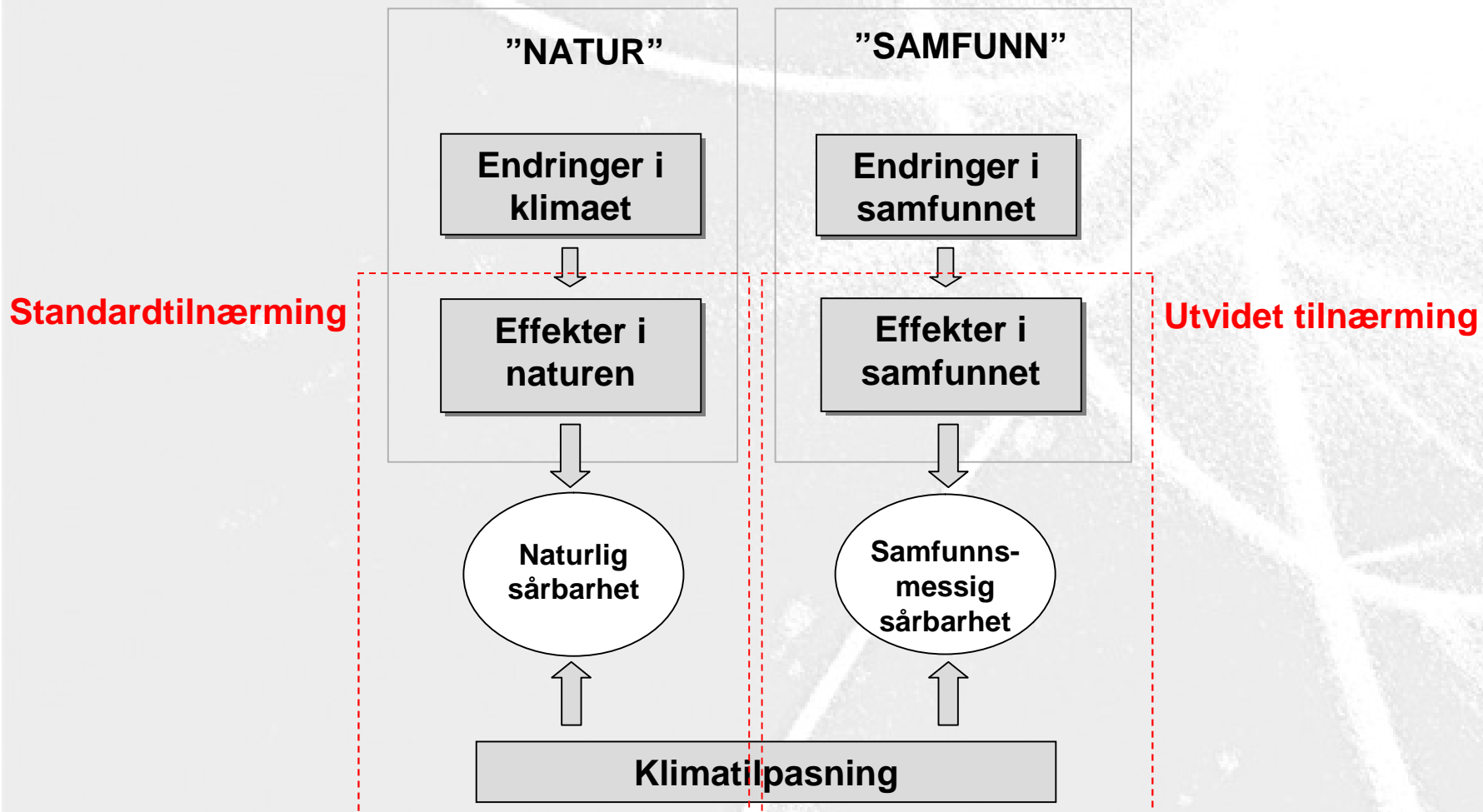
- Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov

- Organisering og finansiering

- Vedlegg

- Sluttord

Faglig perspektiv (1)

Faglig perspektiv (2)

Kjernefokus i forskningen og samfunnsdebatt

	Klimaet i <u>utlandet</u> endres	Klimaet i <u>Norge</u> endres
Samfunnsmessige virkninger i <u>Norge</u>	1 Eks: endra verdi av dyrkbar mark pga endret global matforsyning	3 Eks: endra vilkår for norsk jordbruksproduksjon
Samfunnsmessige virkninger i <u>utlandet</u>	2 Eks: økte behov for FN-styrker pga økning i klimarelaterte konflikter	4 Eks: sviktende norsk fiskeeksport pga endra havøkosystem

Hva har vi gjort?

- **20.5: Møte i arbeidsgruppa**
  - Diskusjon av arbeidsopplegg (referat – se vedleggsrapport)
- **1.6: Deltakelse på møte i Klima21**
  - Orientering om status i arbeidet (lysark – se vedleggsrapport)
- **8.6: Arbeidsplan og diskusjonsnotat til brukergruppene utarbeidet**
- **22.6: Utsending til ca 80 brukergrupper**
  - Diskusjonsnotat med invitasjon til å komme med innspill og invitasjon til dialogseminar
- **24.8: Telefonmøte i arbeidsgruppa**
  - Oppsummering av innkomne innspill og planlegging av dialogseminaret
- **1.9: Dialogseminar med ca 10 brukergrupper samt arbeidsmøte i arbeidsgruppe 2**
  - Diskusjon av innkomne innspill og nye innspill lagt fram på seminaret (referat – se vedleggsrapport)
- **1.9: Avsluttende møte i arbeidsgruppa**
  - Oppsummering av diskusjonen fra dialogseminaret

Empirisk tilfang

- **Systematisk gjennomgang av gjeldende prioriteringer i norsk klimaforskning**
  - Sammenstilling laget av Norges forskningsråd – med hovedvekt på status når det gjelder økonomiske rammer
- **Skriftlige og muntlige innspill fra ulike inviterte brukergrupper**
  - Dokumentert i vedleggsrapport
- **Vurderinger av kunnskapshull gjort av utvalgets medlemmer innenfor egne fagområder**
  - Dokumentert i vedleggsrapport
- **Rapport om kunnskapsstatus innen norsk forskning når det gjelder samfunnsmessige virkninger av klimaendringer og klimatilpasning**
  - Rapport lagt fram av CICERO, ECON og Vestlandsforskning for NOU Klimatilpasning i august 2009

- Innledning
- **Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov**
  - Kunnskapsstatus
  - Kriterier for prioritering av forskningen
  - Kunnskapsbehov
  - Forslag til justering av hovedtilnærming i forskningen på klimasårbarhet og klimatilpasning
- Organisering og finansiering
- Vedlegg
- Sluttord

Oppsummering av kunnskapsstatus

- **Status ut fra brukergruppenes behov**
  - Manglende kunnskap om hvordan samfunnet best tilrettelegger for tilpasning
  - Usikkerheten vanskelig å forholde seg til, særlig i forbindelse med beslutninger om klimatilpasning
  - Manglende helhetsperspektiv i kunnskapen, mangler fokus på hele økosystemer og samspilleffekter
- **Status ut fra forskningens vurdering**
  - Den spesifikke forskning på effekter av klimaendringer er i for liten grad koplet til eksisterende kunnskap om hvordan natur og samfunn påvirkes av klima generelt
  - Viktig med forskning som kopler klima/vær, fysiske prosesser i jord/fjell og biologiske endringer på lokalt nivå (eks økologi, jordbruk, fiske, skogbruk, naturfarer). Overvåking vil her være et sentralt tema.
  - Kunnskap om beslutninger under usikkerhet og risiko er i liten grad anvendt i studier av tilpasning til klimaendringer

Kriterier for prioritering av forskningen

Mest vektlagt av forskningsinstitusjonene

Noen brukergrupper la vekt på dette for å sikre kvalitet og redusere kostnader til forskning

	Nasjonalt	Internasjonalt
Forskningspolitisk	1 Prioritere forskningsområder der det er etablert gode og sterke norske forskningsmiljøer	2 Prioritere forskningsområder der Norge kan markere seg internasjonalt
Miljøpolitisk	3 Prioritere forskningsområder ut fra kunnskapsbehov i arbeid med klimatilpasning i Norge	4 Prioritere forskningsområder ut fra kunnskapsbehov i norsk arbeid med klimatilpasning i utlandet

Alle brukergruppene omtalte dette. Noen inkluderer Norden og polarområdene

Noen få brukergrupper omtalte dette

Kunnskapsbehov (1)

1. (Enda) bedre klimascenarioer (relevant også ifht arbeidsgruppe 1)

- Stort behov for å få fram tydeligere variasjon og usikkerheten i klimascenarioene ved systematisk å vise største og laveste utslag fra kjøring av flere klimamodeller
- (Fortsatt) stort behov for nedskalerte klimascenarioer
- Viktig også å mate klimamodeller med de meste ekstreme utslippsscenarioene, og justere utslippsscenarioene slik at de fanger opp at faktiske utslipp ligger over de mest ekstreme utslippsscenarioene

2. Endre premisser for og innretning av effektstudier

- Nødvendig også å studere effekter i Norge ut fra forutsetningen om at den globale temperaturøkning kan bli over 2 grader
- Viktig å fokusere på både ekstremvær og kortidsendringer, og gradvise endringer og langtidsvirkninger
- (Fortsatt) styrke innsatsen for å få fram lokale og regionale variasjoner
- Viktig å fokusere i nordområdene hvor klimaeffektene sannsynligvis blir størst i Norge

3. Utvide fokuset fra avgrensede enkeltfaktorstudier til helhetlige systemstudier

- I natursystemer (eks økosystemeffekter)
- I samfunnet (eks flernivå beslutningsanalyser når det gjelder klimatilpasning)

Kunnskapsbehov (2)

4. Inkludere samspilleffekter

- Innen systemer (eks mellom effekter på økosystemer av klimaendringer og andre typer miljøpåvirkning; mellom utslipps- og tilpasningsorientert klimapolitikk)
- Mellom systemer (eks mellom klimaendringer og samfunnsendringer som skjer uavhengig av klimaet)

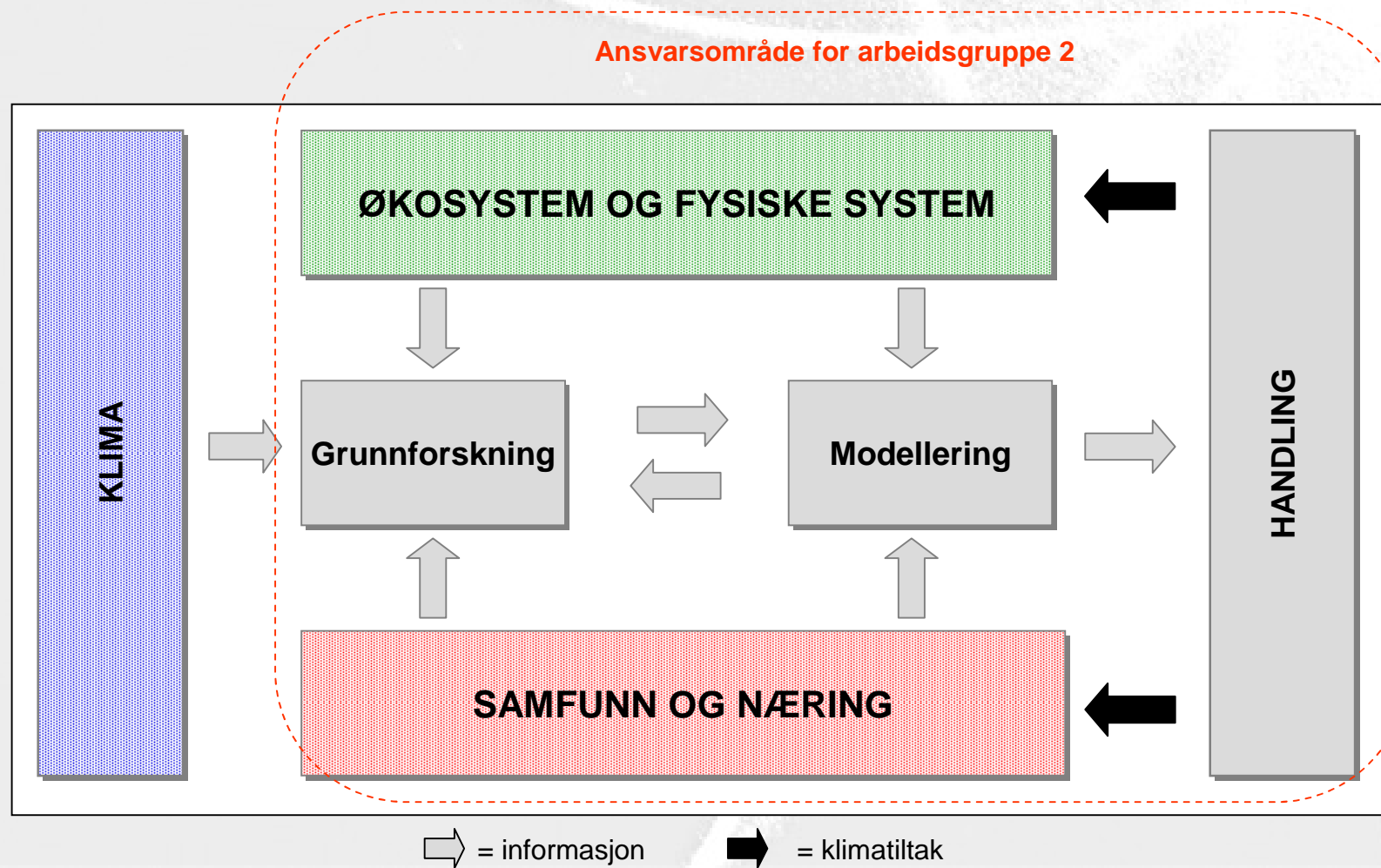
5. Styrke forskningen på klimatilpasning

- Supplere dagens fokus på lokalsamfunn med større fokus på nasjonalt nivå
- Supplere dagens fokus på tilpasning i forhold til klimaendringer i Norge med tilpasning til virkninger i Norge av klimaendringer i andre land
- Utvikle bedre overvåking av fysiske og biologiske/økologiske effekter for å kunne gjøre konkrete tilpasninger
- Utvikle gode løsninger og teknologi for tilpasning og tiltak (eks. for jordbruk: nye dyrkingsmetoder, nye arter eller bedre sorter, nye overvåkingsmetoder)''

6. Utvikle en bredere og dypere forståelse av usikkerhet

- Skille mellom type usikkerhet (eks ontologisk, modell, empirisk usikkerhet), lokalisering av usikkerhet (i årsak-virkningskjeden innen både natur og samfunn) – ikke bare størrelsen på usikkerhet
- Etterstrebe en kobling av usikkerhet og sannsynlighetsvurderinger
- Styrke kunnskapen om beslutninger under usikkerhet

Dagens hovedtilnærming i forskningen på virkninger av klimaendringer, klimasårbarhet og klimatilpasning

To hovedproblemer med dagens hovedtilnærming

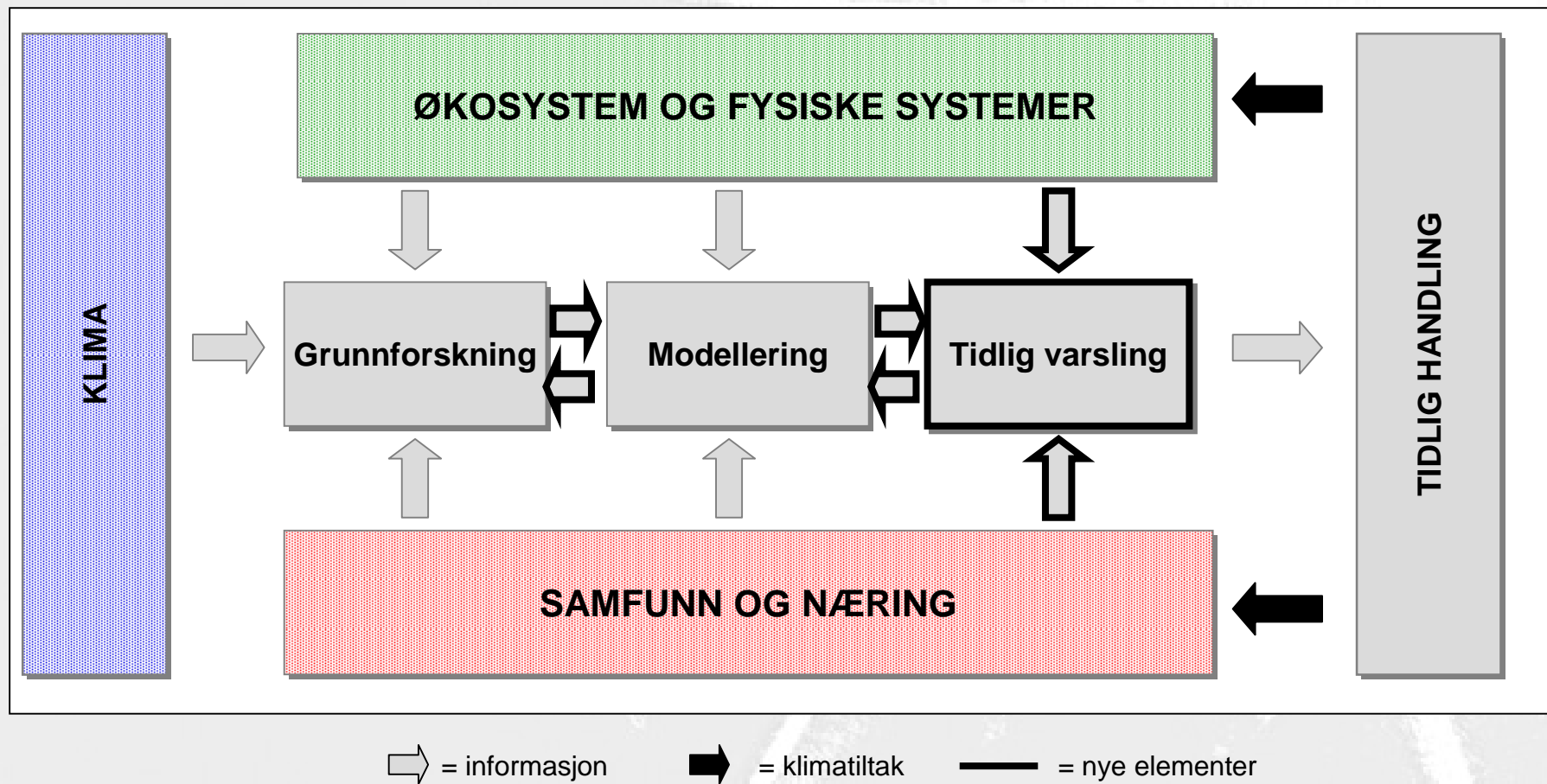
- **Tidsklemma**

- Den typen kunnskap som brukerne etterspør forutsetter økt satsing på en tidkrevende grunnforskning
- Samtidig haster det med å få fram kunnskap til støtte for klimatilpasning for å kunne forebygge irreversible og alvorlige virkninger på samfunnet

- **Modelleringens begrensninger**

- Modellene synes ikke å kunne "holde tritt" med observerte endringer (eks reduseres havis i nordområdene mer enn klimamodellene har klart å varsle, og klimagassutslippene øker mer enn verstefallsscenarioene i utslippsscenarioene til IPCC)
- På flere områder er ikke grunnkunnskapene gode nok til ennå å kunne lage modeller (eks effekter av klimaendringer på forekomst av ekstrem vind, kvantifiserte klimaeffekter på relevante samfunnsområder, forståelse av frysetine/vinterprosesser)

Forslag til en ny hovedtilnærming

Tidlig varsling: oppbygging

- **Formål**

- Styrke grunnlaget for tidlig handling (klimatilpasning) i forhold til både ekstreme hendelser og gradvise endringer

- **Innhold**

- En mer målrettet form for overvåkning enn tradisjonell overvåkning av natur og samfunn
- Inneholder både elementet overvåkning og varsling

- **Output**

- Skal først og fremst mate beslutningssystemer med handlingsrelevant kunnskap
- Skal også bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for den tradisjonelle grunnforskningen og modellering av effekter på natur og samfunn av klimaendringer

Tidlig varsling: eksempler på tema

- **Klima**

- Områder der klimautslagene kan bli særlig store eller der usikkerheten omkring utslag er særlig store (eks temperatur i nordområdene, fordeling av nedbørsendring mellom Vest- og Østlandet)

- **Klimarelaterte prosesser**

- Prosesser i natur og samfunn som kan gi negative samspilleffekter med klimaendringer (eks hvordan oppvarming påvirker frigivelse av metan fra naturlige kilder som tining av permafrost, eller hvordan tilpasningstiltak kan bidra til å øke klimagassutslipp)

- **Økosystemer**

- Særlig sårbare eller særlig verdifulle økosystemer (eks fiskerike havområder, høyfjellet, utvalgte vassdrag o.a.)

- **Samfunnssystemer**

- Prosesser som sterkt kan påvirke samfunnets klimasårbarhet (eks forurensning, arealbruk, høsting av naturressurser)

- Innledning
- Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov
- **Organisering og finansiering**
  - Organisering
  - Finansiering
  - Tidlig varslingsystemet
- Vedlegg
- Sluttord

Organisering

- **Beholde dagens tematisk spesialiserte og geografisk spredt institusjonsstruktur**
  - Sikrer en bred kontakt med ulike typer brukere
  - Sikrer spissing innenfor ulike fagområder
- **Styrke tverrfagligheten**
  - Lage infrastruktur som styrker samarbeidet mellom institusjonene (eks etablering av et fast nasjonalt forum for klimaforskning som er mer varig enn nettverk etablert innenfor avgrensede klimaforskningsprogram)
  - Tydeliggjøre hva som ligger metodisk i tverrfaglig forskning
  - Innarbeide kriterier i forskningsprogrammer som sikrer vitenskapelig merittering også innenfor tverrfaglig forskning
- **Styrke medvirkningen**
  - Involvere brukere i selve forskningsprosessen - også i tradisjonelle forskningsprosjekter med 100 % finansiering fra forskningsrådet - for både å øke relevansen i forskningen og styrke brukerne innsikt i hva forskning faktisk kan bidra med av relevant kunnskap
- **Styrke internasjonaliseringen**
  - Styrke koblingen mellom nasjonale og internasjonale forskningsprogrammer (eks at bevilgninger fra nasjonale forskningsprogrammer fungerer som nasjonal egenfinansiering i internasjonale forskningsprogrammer)
- **Styrke koblingen til grunnforskning**
  - Mye av den spesifikke forskningen på effekter av klimaendringer er i for liten grad koblet til eksisterende kunnskapsgrunnlag omkring forholdet mellom klima, natur og samfunn

Ressursbehov

- **Hastighet koster – billigere med langsiktig satsing**
- **Ikke legg ned eksisterende relevante systemer, institusjoner eller programmer før nye blir etablert**
- **Langsiktighet i finansieringen er avgjørende**
- **Klimaforlikets ambisjoner om 1 milliard kroner til klimaforskning er fortsatt et godt mål, som så langt ikke er nådd**
  - Brukes i år om lag 200 mill kr
  - Satsingen på CO2-fangst og fornybar energi bør ikke regnes inn her, men knyttes til energiforskning
- **Samfunnsforskningens andel av klimaforskningen bør opp på 25 % for å sikre behovet for økt satsing på forskning om klimatilpasning**

Tidlig varslingsystemet

- **Overordna metodisk tilnærming**
  - Behov for å oppgradere overvåkning og varsling fra å være rene verktøy for forskning til å bli en forskningsaktivitet i seg selv
- **Metodiske elementer**
  - Indikatortilnærming – med valg av parametre man tror er sentrale
  - Studieområder – valg av flere tematisk og geografisk avgrensede områder
  - Langsiktighet – må strekke seg ut over tradisjonelle prosjekt- og programperioder
- **Organisering**
  - Drift av ulike tematisk avgrensede deler av varslingsystemet bør så langt mulig integreres i eksisterende tilgrensende aktiviteter, og slik sett ikke prosjektfinansieres men bestå i utvidelse av ulike grunn-/institusjonsfinansieringer
  - Det bør så lyses ut prosjektmidler for prosjekter som skal utnytte data fra de ulike tidlig varslingsystemene
- **Kostnadsramme**
  - Må være mer omfattende enn tradisjonelle prosjektbudsjetter
- **Nødvendig å utrede grundig hvordan et slikt tidlig varslingsystem skal se ut i detalj**

- Innledning
- Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov
- Organisering og finansiering
- **Vedlegg**
  - Gruppas mandat
  - Gruppas sammensetning
  - Spørsmål stilt til brukergruppene
  - Status brukergruppene
  - Oversikt over andre vedlegg
- Sluttord

Mandat arbeidsgruppe 2

Arbeidsgruppe 2 skal vurdere kunnskapsbehov for å kunne identifisere og forstå effekter av predikerte klimaendringer. Arbeidsgruppen bør vurdere hvordan modellbaserte analyser kan anvendes for å adressere effekter på de ulike områdene. Den skal videre vurdere forskningsbehov innen tiltak og strategier for å tilpasse samfunnet de predikerte klimaendringene.

Samfunnet berøres av klimaendringer og det er viktig å få oversikt over hvilke områder som berøres og i hvilken grad, hva slags effekt ulike endringer kan ha på økosystem, samfunn og næringsliv. **Samtidig er det viktig å belyse hvordan endringer i samfunnet kan gjøre samfunnet mer eller mindre eksponert for klimapåvirkning.** De ulike typene endringer må adresseres både hver for seg og samlet ettersom koplingene er tette.

I tillegg til det generelle mandatet bør arbeidsgruppen også se på forskningsutfordringer, hull og ressurser innen blant annet følgende tema:

- Økologiske konsekvenser
- Samfunnsmessige og næringsmessige konsekvenser
- Samvirke mellom klimaendringer og annen menneskelig påvirkning

Hva slags forskning kan bidra til at globale konsekvenser av klimaendringer kan adresseres gjennom bistand eller tiltak i andre regioner

Gruppen må se på hvordan ulike berørte parter skal informeres og inkluderes for å sikre at de viktige områdene dekkes og at kunnskap når ut.

Endring som følge av innspill fra arbeidsgruppa

Sammensetning av arbeidsgruppe 2

Medlem	Institusjon og fagområde
Dr. Carlo Aall (leder)	Vestlandsforskning: lokal klimapolitikk
Forsker III Idun A. Husabø / Eli Heiberg (sekretær)	Vestlandsforskning: lokal klimapolitikk
Dr. Harald Loeng	Havforskningsinstituttet: akvatisk biologi
Dr. JoLynn Carroll	Akvaplan-NIVA: saltvannøkologi
Dr. Lillian Øygarden	Bioforsk Ås: jordbruk
Professor Rolf Anker Ims	Biologisk institutt, UiT: terrestrisk økologi
Professor Ragnhild Lund	Geografi, NTNU: miljø- og utviklingsstudier
Dr. Iars Harald Blikra	(tidl. NGU): skred og klima
Dr. Asbjørn Aaheim	CICERO: samfunnsøkonomi og klima

Spørsmål stilt til brukergruppene

- 1. Hva mener brukerne bør være kriterier for prioritering av forskning?**
- 2. Hvordan opplever brukerne kunnskapsstatus i forhold til egne behov?**
- 3. Hvilke forskningsbehov ønsker brukerne derfor å prioritere og hvilken tidsramme er ønskelig?**
- 4. Hvor store ressurser ser brukerne for seg er nødvendig for å dekke disse behovene, og hvilken ressurser kan eventuelt brukerne selv legge inn?**
- 5. Hva er brukerne synspunkter på hvordan denne forskningen bør organiseres?**

Status brukergruppene (1): Hvem ble invitert?

- **Ca 80 brukergupper invitert innenfor følgende kategorier:**
  - Miljøorganisasjoner (8 stk)
  - Næringsliv (19 stk)
  - Forskning (23 stk)
  - Lokal forvaltning (5 stk)
  - Statlig forvaltning (22 stk)
- **I underkant av halvparten ga skriftlige innspill**
  - 8 % av innspillene ble vurdert som lite relevante, dvs vi satt igjen med relevante innspill fra i underkant av 40 % av de inviterte brukergruppene

Status brukergruppene (2): Hvor mange svarte

Svaralternativ	Miljø-organisasjoner	Kommunal forvaltning	Statlig forvaltning	Næringsliv	Forskning	Totalt
Ikke svart	88 %	60 %	43 %	63 %	42 %	53 %
Svart	0 %	40 %	52 %	21 %	54 %	39 %
Svart, men ikke relevant svar	13 %	0 %	5 %	16 %	4 %	8 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Svaralternativ	Miljø-organisasjoner	Kommunal forvaltning	Statlig forvaltning	Næringsliv	Forskning	Totalt
Ikke svart	17 %	7 %	22 %	29 %	24 %	100 %
Svart	0 %	7 %	37 %	13 %	43 %	100 %
Svart, men ikke relevant svar	17 %	0 %	17 %	50 %	17 %	100 %
Totalt	10 %	6 %	27 %	25 %	31 %	100 %

Status brukergruppene (3): Hvem ga relevante svar

Forskning	<ul style="list-style-type: none"> • Bioforsk • Havforskningsinstituttet • Klima & Vær • Norges geologiske undersøkelse • Norges Geotekniske Institutt • Norsk Inst. for Skog og Landskap • Norsk institutt for luftforskning • Norsk institutt for vannforskning • Norsk Polarinstitutt • SINTEF Byggforsk • Telemarksforskning og Høgskolen i Telemark • Veterinærinst. 	Statlig forvaltning	<ul style="list-style-type: none"> • Direktoratet for naturforvaltning • Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap • Fiskeri- og kystdepartementet • Jernbaneverket • Klimatilpasningssekretariatet • Landbruk og matdept. • Mattilsynet • Statens byggteknisk etat • Statens forurensningstilsyn • Statens landbruksforvaltning
Kommunal forvaltning	<ul style="list-style-type: none"> • Framtidens byer • Kommunenes Sentralforbund 	Næringsliv	<ul style="list-style-type: none"> • Byggnæringens landsforening • Gjensidige forsikring • Norges Skogeierforbund • Skognæringens forskningsgruppe

Oversikt over andre vedlegg

- **Referat fra oppstartmøte i arbeidsgruppa**
- **Arbeidsplan for arbeidsgruppa**
- **Diskusjonsgrunnlag som ble sendt ut til brukergruppene**
- **Referat fra dialogseminar med brukergruppene**
- **De skriftlige innspillene fra brukergruppene**
- **Skriftlige vurderinger av kunnskapsstatus gjort av arbeidsgruppas medlemmer innenfor sine fagområder**

- Innledning
- Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov
- Organisering og finansiering
- Vedlegg
- **Sluttord**
  - Begrensninger i gruppas arbeid

Begrensninger i gruppas arbeid (1)

- **Noe uklar formell status for vårt arbeid**
  - En prosess på siden av (over?) etablerte systemer for prioritering av forskningsbehov (Forskningsstortingsmeldingen, sektorvise stortingsmeldinger og planprosesser i Norges forskningsråd). Kan forklare hvorfor noen høringsorganer ikke har svart eller har uttrykt skepsis til å spille inn sine synspunkter overfor oss?
- **En mye "lettere" prosess enn etablerte systemer for prioritering av forskningsbehov**
  - Arbeidsinnsats tilsvarende 2-3 månedsverk som har skjedd i hovedsak mens folk har hatt sommerferie
  - Uheldig med flere sykemeldinger (skifte av sekretær midt i arbeidet, flere avbud til møter og brukerseminaret)
  - Noe uklart hva som i praksis styrte utvalget av inviterte høringsorganer

Begrensninger i gruppas arbeid (2)

- **Derfor:**

- Begrensninger i hvor avgrenset og instrumentelle anbefalinger denne prosessen kan komme opp med
- Vi har (isteden) valgt å vurdere behov for eventuelle større endringer i norsk forskning om konsekvenser av klimaendringer, klimasårbarhet og klimatilpasning

- **OG:**

- Våre anbefalinger er ikke vurdert tilstrekkelig systematisk opp mot tematiske prioriteringer i gjeldende forskningsstrategier slik dette kommer til uttrykk i norske og relevante utenlandske (i hovedsak nordiske og innen EU) forskningspolitiske styringsdokumenter. Dette må Klima21 gjøre for å få et klarere bilde av i hvilken grad og på hvilken måte våre anbefalinger skiller seg fra gjeldende forskningsstrategi.